

Közelebb Eötvös Józsefhez. Eötvös József művei (Szépirodalmi Kiadó – Magyar Helikon, Bp. 1972)

A mai történeti kutatás a legnagyobbaknak kijáró figyelemmel fordul Eötvös személye, sokoldalú munkássága felé. Az érdeklődés nem véletlen, és nem valami sajátos rokonszenv megnyilvánulása. (Bár ez utóbbi sem elhanyagolható tényező, mert Eötvös egyénisége, tiszta jelleme kivételes vonzerőt gyakorol.) Eötvös József pályája az 1830–1871 közötti évtizedekre esett. Ennek az átmeneti korszaknak ő az egyik legtevékenyebb munkása, a polgári átalakulás programjának egyik kidolgozója, menetének egyik – bár sosem első számú – irányítója. Majdnem minden fontos akcióba bekapcsolódott; szinte alig akad olyan politikai, gazdasági, irodalmi, kulturális kérdés (büntetőjogi kodifikáció, zsidóemancipáció, vallás- és szólásszabadság, jobbágyfelszabadítás, irányköltészet, népoktatás, akadémiai reform, iparosítás, államszervezet, kiegyezés stb.), amelynél ne találkoznánk a nevével.

Eötvös életművével több tudományág is foglalkozik, eltérő intenzitással és eredményességgel. Külföldön elsősorban a történészek érdeklődnek iránta: a feltűnően magas számban megjelenő könyvek és cikkek szerzői szinte kivétel nélkül a polgári liberális politikust és ideológust állítják középpontba. (S. B. Vardy művének már a címe is elárulja ezt: *Baron Joseph Eötvös: The political profile of a liberal Hungarian thinker and statesman*. Bloomington-Indianapolis, 1969. 327 p.) Eötvös politikai munkásságáról nyugaton, burzsoá történészek írtak a legerjedelmesebb és legátfogóbb tanulmányokat. Ezek között kétségkívül a másik magyar származású amerikai tudós, Paul Bödy hézagpótló és a maga nemében egyedülálló összefoglalása (*Joseph Eötvös and the modernisation of Hungary 1840–1870*. Philadelphia, 1972. 134 p.) a legértékesebb, de a nyugatnémet Johann Weber monográfiája (*Eötvös und die ungarische Nationalitätenfrage*. München, 1966. 156 p.) is úttörő jellegű. Az itthoni, marxista Eötvös-kutatást az irodalomtörténészek alapozták meg. Sőtér István már 1953-ban nagymonográfiát írt; ennek új, lényegesen átdolgozott változata 1967-ben látott napvilágot. Az irodalomtörténeti megközelítés mindmáig dominál, ám színvonalas nevelés-, eszme-, jog-, sajtó- és politikátörténeti dolgozatok is születtek. Különösen sok közlemény jelent meg – sok-sok új információval – Eötvös halálának 100. évfordulója alkalmából; köztük a Szépirodalmi Kiadó *Ábránd és valóság* (1973) c. tanulmánykötete. Az utóbbi tíz évben megnyugtatóan tisztázódott Eötvös helye a magyar irodalom (főként a magyar regény) történetében. Egyre többet tudunk eszmei fejlődéséről, gondolatainak és tetteinek eszmetörténeti gyökereiről: megtörtént olvasmányainak számbavétele (*Bényei Miklós: Eötvös József olvasmányai*, 1972), javarészt feltárt a francia felvilágosodáshoz és a korabeli szocialisztikus tanokhoz való viszonya, többen is írtak liberalizmusának forrásairól, így pl. Fenyő István az Edinburgh Review hatásáról (*Eötvös József és a Budapesti Szemle – Ábránd és valóság*). Történetszemléletéről R. Várkonyi Ágnes impozáns historiográfiai munkájában (*A pozitivisták történetszemlélete a magyar történetírásban*) olvashatunk tömör áttekintést. Nizsalovszky Endre a jogösszehasonlító módszer egyik úttörőjeként méltatta (*Eötvös József és – a „jövő zenéje” – Ábránd és valóság*). Jelentős mértékben bővültek Eötvös politikai elképzeléseire, magatartására vonatkozó ismereteink: számosan elemezték centralista programját, 1848 őszi távozásának okait; Antall József több cikkben is értékelte a kiegyezés előkészítésében játszott szerepét; *Szabad György* centenáriumi előadásában politikai pályaképet vázolt fel; a korábbi részfeldolgozások után *Felkai László* nemrég (1972) kandidátusi értekezést készített közoktatásügyi tevékenységéről stb. A történettudomány szempontjából is oly fontos forráspublikációk közül két füzetet emelnénk ki. *Nizsalovszky Endre* fedezte fel és

közölte (1967-ben) Eötvös Szalay Lászlóhoz írt baráti leveleit, amelyek többek között a nyugat-európai utazásról, a centralista *Pesti Hírlapról*, az *Uralkodó eszmék* fogadtatásáról tartalmaztak addig ismeretlen adalékokat. Eötvös reformkori nézeteit – főleg a jobbágykérdéssel és a népoktatási ügyvel kapcsolatos álláspontját – helyezik élesebb megvilágításba a *Fenyő István* által felderített *Pesti Hírlap*-beli cikkek; ezeket a már ismert *Teendők* c. sorozattal együtt a Petőfi Irodalmi Múzeum tette közzé (*Eötvös József kiadatlan írásai*, 1971).

A felsorolt példák is bizonyítják, hogy a hazai történeti kutatás több irányból közeledik Eötvös József szerzteágazó munkásságához. Az 1960-as évek végén, 1970-es évek elején ellentmondásos helyzet alakult ki: az Eötvös-kutatás kiszélesedett, elmélyült és rendszeresebbé vált; az elért eredmények viszont szűk körben (az érintett tudományágak művelőinek körében) maradtak. Jellemző tény, hogy a felszabadulás óta csupán két regénye – *A falu jegyzője* és a *Magyarország 1514-ben* – jelent meg újra (igaz, ezek többször is), továbbá néhány verse és egy-két novellája különféle antológiákban; ugyanakkor pl. a sűrűn idézett *Karthaust* több mint 40, az *Uralkodó eszméket* 70 évvel ezelőtt adták ki utoljára. Ezen az áldatlan helyzeten kívánt változtatni a Szépirodalmi Kiadó, amikor elhatározta, hogy közreadja Eötvös József műveit. Célja kettős volt: egyrészt lehetővé tenni, hogy a mai olvasóközönség megismerhesse Eötvös alkotásait – ennek érdekében összegyűjtette minden fontosabb írását és beszédét, az idegen nyelvűeket magyarra fordíttatta; másrészt segítséget kívánt adni a szövegek értelmezéséhez, megértéséhez – ezért íródtak a bevezető tanulmányok és némely kötetben a jegyzetek. A Kiadó jeles Eötvös-kutatókat, a korszakkal foglalkozó irodalomtörténészeket bízott meg a kötetek sajtó alá rendezésével és a bevezetők megírásával. A sorozat gondozását a Magyar Helikon vállalta, így az a tartalomhoz méltó külső formában, szép tipografizálással, gondos kivitelben látott napvilágot.

A tizenkét kötetre tervezett sorozat 1972-ben indult meg. Azóta már túljutott a felén: eddig hét kötetet adtak ki. Először a különösebb filológiai előmunkálatokat nem igénylő szépirodalmi alkotások jelentek meg: együtt *A karthausi*, a versek és a drámák, majd külön-külön *A falu jegyzője* és a *Magyarország 1514-ben*, aztán újra együtt *A nővérek* c. regény és az elbeszélések, regénytörödékek. Ezek a korábbi szövegközlések ismétlései; mindössze három új verssel bővült az anyag, kimaradt viszont Eötvös első nyomtatásban megjelent műve, *A kritikus apotheosisa* c. jelenet. Az első és második kötethez *Wéber Antal*, a harmadikhoz *Sötér István*, a negyedikhez *Kulin Ferenc* és *Kerényi Ferenc* írt előszót. A következő kötetekben már számos, eddig kiadatlan, sőt ismeretlen szöveget, dokumentumot találunk. Eötvös emlék-, ünnepi és politikai beszédeit *Fenyő István* gyűjtötte egybe, *Arcképek és programok* címmel. Nem kevesebb, mint 18 beszéd ezúttal jelenik meg először kötetben: köztük jónéhány főrendi- és képviselőházi felszólalás (pl. a büntetőjogról, a vámkérdésről, a városi ügyről, Ausztria és Magyarország viszonyáról, a közigazgatási szervezetről); a Pest vármegyei közgyűlési vitákban (1845, 1847) elhangzott hozzászólásai (az adminisztrátori rendszer ellen, illetve a főispánok bírói hatásköréről); s nem utolsósorban az Országos Iparegyesület közgyűlésein (1864, 1867) mondott két elnöki megnyitó (itt fejtette ki iparpolitikai koncepcióját). Műfajilag és tartalmilag is szorosan kapcsolódik az előzőhöz a *Mezei Márta* által összeállított *Kultúra és nevelés* c. kötet, amely az irodalomról, a vallásszabadságról, a kulturális életéről és a népoktatásról, köznevelésről szóló – vagyis a művelődéspolitikai – beszédeket és írásokat öleli fel; természetesen a híres 1870-es miniszteri jelentést is. Első ízben olvashatunk 17 országgyűlési beszédet, egy 1848-as rendeletet (a középiskolai oktatásról), továbbá a népnevelési egyletekkel kapcsolatos tervezetet és cikket. Hiányzik viszont Eötvös 1839. december 30-i főrendházi „szűzbeszéde”, valamint a másnapi és 1840. január 4-i – ugyancsak a vallásszabadság (nevezetesen a reverzálisok) ügyével foglalkozó – felszólalása. (Ezeket *Ferenczi Zoltán* publikálta az Egyetemes Filológiai Közöny 1913-as évfolyamában, *Stuller Ferenc* kéziratos országgyűlési újsága alapján.) Komoly filológiai teljesítmény *Oltványi Ambrusé*: felkutatta Eötvös szét-szórta megjelent és kéziratban levő leveleit, megállapította kronológiájukat, s bő tárgy történeti, életrajzi jegyzeteket fűzött hozzájuk. Terjedelmi okokból válogatnia kellett: kereken 350 levél (vagy levéltörödédek) szövegét közli, közülük 68 most lát napvilágot először nyomtatásban. Mivel a levelek Eötvös egész életútját végigkísérik, valamennyi pályaszakaszának vizsgálatához fontos adalékokat szolgáltatnak. *Oltványi* megítélése szerint a kimaradt darabok forrásértéke jelentéktelen. Ezt azonban kérdésesnek találjuk: pl. a Mommsen 1857-es erdélyi utazásáról tudósító (Egyetemes Filológiai Közöny, 1930) vagy a Székely Néplap ügyében Székely Ádámhoz intézett levél (az OSzK Kézirat-tárában) sem sorolható a jellegtelenek közé. Sajnálatos módon nem kapott helyet a

gyűjteményben a Francovich Alajos fiúmei portikushoz a fiúmei kérdéstről 1865–1867 között írt négy német nyelvű levél sem. (*Fest Aladár* tette közzé őket az Akadémiai Értesítő 1912-es évfolyamában.)

A sorozat kötetéből egy nagyszabású, gazdag életmű bontakozik ki előttünk, amelynek egyre világosabban látszanak belső összefüggései is. A bevezető tanulmányok tovább finomítják, teljesebbé teszik a korábbi években kialakított Eötvös-képet; munkásságának eddig ismeretlen vagy homályban maradt értékeire, oldalaira hívják fel a figyelmet. *Fenyő István* esszéjében például kimutatja, hogy Eötvös korának nemcsak egyik legjelentősebb politikusa és írója volt, hanem egyik legnagyobb szónoka is, aki Cicerótól és Demoszthenészről tanulta a szónoki művészet mesterfogásait. Levelei – különösen a Szalay Lászlóhoz és a fiához írottak – a magyar levéltudomány kimagasló alkotásai közé tartoznak; egyikük-másikuk valóságos gyöngyszem. Művelődéspolitikai programja és gyakorlati munkássága – miként azt *Mezei Márta* megjegyzi – európai méretű. Majdnem mindenki kiemeli gondolkodói nagyságát, rendkívüli műveltségét és széles látókörét. Utalnak arra is, hogy világképe, társadalom- és történelemszemlélete a kor uralkodó ideológiai irányzatainak, szellemi áramlatainak (felvilágosodás, romantika, német filozófia, utópista szocializmus, liberalizmus stb.) ismeretében formálódott ki; *Fenyő István* behatóan vizsgálja Guizot és Hegel hatását. Eötvöst a polgári liberalizmus következetes képviselőjének tekintik, akinek eszménye, célja a szabadság, jogegyenlőség és jólét társadalmá. Eszmerendszerének jellemző vonásai: az egyetemesség, a korszerűség, a történetiség és a kollektívizmus. Emberiség-távlatokban gondolkodott; szerinte a magyarság fennmaradása, jövője is elsősorban attól függ, képes-e felzárkózni a fejlettebb nemzetekhez, az egyetemes emberi haladás élvonalához. Meggyőződése volt, hogy a fejlődés problémáit, a jelen és jövő gondjait csakis összemberi keretben, a népek, nemzetek összefogásával lehet megoldani. Egész tudatos életében a megoldás módjait kereste; műveiben a kor igazán jelentős, fő kérdéseivel foglalkozott: az emberi élet célja, az egyén és a társadalom viszonya, a társadalmi fejlődés menete, a forradalmak szerepe, a feudalizmus felszámolása, a polgárosodás meggyorsítása, a politikai demokrácia megvalósítása, az európai egyensúly, a nemzetek, nemzetiségek egyenjogúsága stb. A történelmet egységes, összefüggő folyamatként szemlélte; úgy vélte, a múlt determinálja a jelent, s ezen keresztül a jövőt is, így a történelmi törvényszerűségek feltárása hasznos tanulságokkal szolgálhat, útmutatást adhat a politika számára. Ezért fordult a Dózsa-féle parasztháború felé, ezért tanulmányozta a reformáció korát és a francia forradalmat, ezért tervezte évtizedeken át egy nagy művelődéstörténeti szintézis megírását. A társadalmi haladás célját az emberi boldogság megteremtésében, az egyéni szabadság kiteljesedésében látta. Alapvető, előremutató gondolata, hogy az egyes ember és a társadalom szabadsága, az egyén és a közösség boldogulása elválaszthatatlan egymástól. Ezt kívánta igazolni saját tevékenységével, magatartásával is. *Fenyő István* a közösségi ember modelljét látja benne: „Ami az eötvösi mű elvitathatatlan sajátja, s őt leginkább jelenünk előkészítőinek sorába emeli, az a korszerű nemzeti társadalom működéséhez elengedhetetlen kollektivitástudat felébresztése és annak meggyökereztetésére irányuló törekvése...”

Eötvös életének egyik vezérmotívuma a felfokozott küldetéstudat és a cselekvés-vágy. „Használni akarok: ez emberi hivatásunk” – hangzik *A karthausi végtanulása*, s még 1868-ban is így okította fiát: „úgy vagyok meggyőződve, hogy az egyénnek kötelessége az emberiség boldogításáért tőle telhetőleg működni.” Viszonylag fiatalon, az 1830-as évek végén felismerte hivatását: dolgozni a polgári Magyarország, a liberális társadalom létrehozásáért, az alkotmányos, parlamentáris állam kiépítéséért, a magyar nép anyagi és szellemi felemeléséért. Ettől kezdve – miként *Oliványi Ambrus* írja – „életének... a polgárosodásért, az alkotmányosságért, a kultúra és civilizáció terjesztéséért folytatott küzdelem az alapvető tartalma”. E feladatnak szentelte sokoldalú tehetségét, e célt szolgálta íróként, szónokként, publicistaként, politikusként, akadémiai elnökként, miniszterként stb.

A tanulmányíróknál erős hangsúlyt kap politikai munkásságának, nézeteinek három kulcsfontosságú eleme: viszonya Ausztriához, a nemzetiségekhez és a forradalomhoz. Természetesen, ezek a témák Eötvös írásaiban és beszédeiben is tetemes helyet foglalnak el. Magyarország sorsát nemzetközi összefüggésben vizsgálta. Úgy gondolta, hogy az adott időszakban az európai egyensúly fenntartása és a pánszláv (orosz) veszély elhárítása megköveteli egy nagy, erős közép-európai állam létét. Szerinte ez az Ausztria-vezette Habsburg-birodalom lehet, de csakis egy alkotmányosan szervezett, liberális birodalom. Ennek lett volna szerves alkotórésze a belügyekben önálló, polgári Magyarország, nemzetiségi területeivel együtt. Akárcsak kortársai, Eötvös is az egységes magyar nemzetállam koncepciójából indult ki, a politikai autonómiát vagy az esetleges különválást károsnak tartotta. Mégis messze

felülemelkedett a korabeli átlagon: ellenezte a nemzetiségi elnyomást, elítélte a nacionalizmust, méltányos, tapintatos nemzetiségi politikát ajánlott. A nemzetiségi kérdés megoldását az egyéni szabadság és jogegyenlőség elvének kiterjesztésében, garantálásában látta. A szabadság, jogegyenlőség és jólét államát reformok útján kívánta megvalósítani. Forradalomellenessége közismert; ez a szembenállás azonban nem merev. Nem vitatta, hogy a forradalmak hozzájárulnak a történelmi haladáshoz, s nem tagadta jogosultságukat sem. (Szép példája ennek a Dózsa-regény.) A forradalmat mégsem helyeselte, végső eszköznek tekintette, a forradalmi módszereket elutasította. Felfogása szerint megfelelő jogszabályokkal, az államszervezet módosításával, a tömegek jogos igényeinek kielégítésével stb., azaz ésszerű reformokkal a forradalmak megelőzhetők; s csak így biztosítható a zökkenőmentes, egyenletes fejlődés.

Még a múlt században ragasztották rá Eötvösre és centralista társaira a címkét: a valóságtól elszakadt álmodozók, ideákat kergetők, doktriner gondolkodók, politikusok. Sokáig tartotta magát ez a vélemény, csak az utóbbi években kezd eltűnni a szakirodalomból. Most *Mezei Márta* fogalmazza meg legnyomatékosabban, hogy Eötvös politikai tevékenységét a realizmus jellemezte: „azt keresi, ami valóra váltható, a cselekvő politikus normái irányítják, céljai érdekében akarja egyeztetni ideáljait a lehetőségekkel.” Ő is, *Oltványi Ambrus* is rámutat, hogy Eötvös látszólagos és tényleges kudarcainak oka nem szubjektív természetű, hanem egy feloldhatatlan, objektív ellentmondásban rejlik: programja következetesen polgári jellegű, ugyanakkor a meglévő társadalmi bázis nem polgári színezetű. Sok mindent megsejtett ebből, mert bár szívósan küzdött eszményei valóra váltásáért, hajlandó volt a kompromisszumokra is. Ezért mondott le 1845 végén az ellenzéki többség nyomására a centralista eszmék propagálásáról, ezért csatlakozott Deákhoz a kiegyezés előkészítésének utolsó szakaszában, ezért módosította népoktatási törvényjavaslatát stb. Ha viszont elvei feladására kényszerült volna, inkább félreállt; ez történt 1848 szeptemberében is, amikor már végképp nem látott lehetőséget arra, hogy az Ausztriával való ellentéteket békésen kiegyenlítsék, hogy létrejöjjön a polgári, alkotmányos birodalom; amikor már a forradalmi eszközök alkalmazása elkerülhetetlenné vált.

Korábban szokás volt Eötvös tevékenységének, pályájának egyes területeit, szakaszait elszigetelten szemlélni, sőt szándékosan szétválasztani. Különösen irodalmi és politikai, még inkább 1848 előtti és utáni munkásságának egysége, illetve különálló volta körül folyt sok vita. A kérdés fontosságát mi sem bizonyítja jobban, hogy arra szinte mindegyik bevezető tanulmány szerzője kitér. Mind többen helyezkednek arra az álláspontra, hogy Eötvös életműve egységes egész, a reformkori és a későbbi Eötvöst nem választja el szakadék egymástól. Ezt leghatározottabban *Fenyő István* mondja ki: „a reformkor politikusai közül épp Eötvös tartozik azok közé, akiknek törekvéseiben viszonylag még a legkevésbébb változással találkozunk.” Nagyon érdekesen – és meggyőzően – érvel *Kulin Ferenc* is. Ő azt sem fogadja el teljes mértékben, hogy Eötvös írói pályáján 1848 törést jelentett, hogy írói ihlete, művészi ereje megapadt. (*Sőtér István* állította ezt monográfiájában.) A színvonalcsökkenés tagadhatatlan, de *A nővérekben*, az elbeszélésekben és a regénytörödékekben – akárcsak reformkori műveiben – szintén lényeges társadalmi tendenciákat (a nemesi osztály pusztulása, a parasztság polgárosodása, a kapitalizmus kibontakozása stb.) ábrázol, kritikai éllel. Sőt, képes újat is hozni: *A nővérekben* megteremt a felesleges ember hazai típusát (Káldory Adorján személyében). Mintegy halvány jelzéseként, félig kimondott gondolatként ott van egy-két tanulmányban (*Weber, Oltványi, Mezei*) az is, hogy Eötvös igazi pályafordulata – ha egyáltalán kell ilyesmiről beszélni – nem 1848, hanem inkább 1839–41. A nyugat-európai élmények feldolgozása, a pályakezds bizonytalanságainak leküzdése után ekkortájt tudatosodik benne küldetése, életcélja, ekkor formálódik ki világnézete, ekkor válik liberális gondolkodóvá. *A karthausi* (főként az 1840–41-ben befejezett 3–4. rész), a főrendiházi beszédek, a *Szegénység Irlandban* és *A zsidók emancipációja* c. esszék, valamint a *Kelet népe és Pesti Hírlap* c. vitairat jelzik ezt a belső változást; az utóbbiakból már egy kész program, a polgári átalakulás mindvégig követett programja rajzolódik ki. A feltevés, mely szerint a szóban forgó két-három esztendő Eötvös életútján szakaszhatár, még igazolásra szorul. Kíváncsian várjuk, a sorozat további darabjai hoznak-e új érveket.

A sorozatból még hat kötet van hátra. Már nyomják a *Vallomások és gondolatok* c. összeállítást, amely Eötvös naplójegyzeteit és aforizmáit tartalmazza; itt jelennek meg először az ifjúkori feljegyzések és a soha el nem készült művelődéstörténeti szintézis töredékei. Az előző Eötvös világnézetének néhány alapvető, meghatározó jegyét emeli ki. Ezután lát napvilágot *A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra* c. hatalmas állam- és társadalombölcseleti munka – két

kötetben – és a publicisztikai írások (az újságcikkek, a politikai esszék, a magyar és német nyelvű röpiratok stb.) gyűjteménye – az eredeti tervtől eltérően három kötetben. Már most is megállapítható, hogy a hamarosan teljessé váló sorozat elérte, eléri kitűzött célját. Az olvasóközönség érdeklődéssel és megértéssel fogadta; a tények rácáfoltak azokra a túlzó jóslatokra, amelyek szerint Eötvös a ma embere számára „olvashatatlan”, élvezhetetlen. A színvonalas bevezető tanulmányok nemcsak felhasználják és összegezik az eddigi kutatások eredményeit, hanem több ponton tovább is fejlesztik, kiegészítik azokat. A sorozat rendkívül fontos állomás az Eötvös-kutatás történetében. Bár irodalomtörténeti jellege nyilvánvaló, jelentősége messze túlnyúlik e tudományág határain; megkönnyíti az Eötvössel kapcsolatban felmerülő összes problémakör, ezen keresztül a XIX. századi magyar történelem, nevelésügy, jogfejlődés stb. számos kérdésének vizsgálatát. Újból ráirányítja a figyelmet Eötvös életművére; ismételten előtűnnek a kutatás fehér foltjai. Még mindig elég keveset tudunk pl. gazdaság-, tudomány- és egyházpolitikai, valamint egyesületi munkásságáról; éppen ezért a legközelebbi teendők egyike politikai tevékenységének részletekbe menő feltárása, majd egy összefoglaló marxista monográfia megírása. Folytatni kell eszmevilágának kutatását is; sürgető igény pl. történet-szemléletének behatóbb vizsgálata, történeti jellegű írásainak, töredékeinek, olvasmányainak feldolgozása és értékelése. *Weber Antal* felveti a kritikai kiadás gondolatát is. Ebben közölni lehetne a most mellőzött leveleket, fogalmazványokat, vázlatokat, szövegrészeket (pl. *A falu jegyzője* 1845-ös, első kiadásában szereplő, de később kihagyott részleteket) stb. is. Mivel a kritikai kiadás több tudományág (köztük a történettudomány) szempontjából is szükséges és hasznos lenne, megvalósítása remélhetőleg belátható időn belül napirendre kerül. Elkészítéséhez kitűnő alapot nyújt majd a Szépirodalmi Kiadó mostani sorozata.

Bényei Miklós